

Finansutskottets yttrande

1982/83:7 y

över proposition 1982/83:150 (kompletteringspropositionen) i vad avser bilaga 1 momenten 10–15 vissa ändringar i skattelagstiftningen

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har den 26 april 1983 beslutat bereda finansutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1982/83:150 (kompletteringspropositionen) i vad avser bilaga 1 momenten 10–15 i hemställan jämte motioner.

Utskottet behandlar i detta yttrande frågorna om

- finansiering av skattereformens andra steg år 1984,
- regeringens förslag till finansiering av de arbetsmarknadspolitiska insatserna,
- förslagen angående kortare kredittider för vissa punktskatter.

Regeringens ekonomiska politik

Regeringen redovisar i kompletteringspropositionen det andra steg i den ekonomiska politik regeringen inledde i höstas, som innebar en kombination av expansiva och åtstramande åtgärder som utgjorde kärnan i vad som kallades den *tredje vägen*, att vi både skall arbeta och spara oss ur krisen.

Genom *devalveringen* i oktober 1982 förbättrades den konkurrensutsatta sektorns konkurrenskraft. Under hösten beslutade riksdagen om ett *investeringsprogram* omfattande energiförsörjningen, byggsektorn och transportväsendet. Med dessa åtgärder skapades förutsättningarna för att bryta den nedåtgående utvecklingen. Genom konkurrensförbättringen stimuleras efterfrågan på svenska produkter både på exportmarknaderna och på hemmamarknaden samtidigt som den inhemska efterfrågan hålls tillbaka. Det innebär att investeringar, produktion och sysselsättning stimuleras medan konsumtionen hålls tillbaka. De vidtagna åtgärderna får efter hand effekter på sysselsättningen. För att också nå omedelbara effekter och minska en växande arbetslöshet har regeringen föreslagit omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen har med sin politik visat att sysselsättningen prioriteras.

Genom en mycket *stram budgetbehandling* har regeringen bidragit till att efterfrågan från hemmamarknaden hålls tillbaka. Budgetunderskottet beräknas bli ungefär oförändrat nästa budgetår jämfört med under innevarande år.

Dessa åtgärder följs nu upp i kompletteringspropositionen genom åtgärderna för att dämpa inflationens tillväxt och begränsa tillväxten i

statsutgifterna. Det framstår som ett oavvisligt krav för att komma till rätta med obalanserna i vår ekonomi att budgetunderskottets tillväxt begränsas.

Utskottet kommer i sitt betänkande 1982/83:50 att närmare utveckla sin syn på regeringens förslag och den ekonomiska utvecklingen. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang slå fast följande huvudpunkter i en politik som skall kunna leda till att minska obalanserna i samhällsekonomin.

Det är nödvändigt att *devalveringens konkurrensförbättrande effekter* tillvaratas genom att kostnadsutvecklingen hålls tillbaka.

Omsorgen om sysselsättningen nödvändiggör vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Kostnaden härför måste bäras av alla, dvs. åtgärderna måste finansieras så att inte budgeten försvagas, vilket på sikt skulle kunna undergräva de sysselsättningspolitiska strävandena.

Ett nödvändigt krav för att komma till rätta med obalanserna i den svenska ekonomin är att *budgetunderskottets tillväxt begränsas*.

Med utgångspunkt i dessa ställningstaganden övergår utskottet till att redovisa sin syn på de framlagda skatteförslagen i kompletteringspropositionen och de i samband därmed väckta motionerna.

Skattereformens andra steg år 1984

Den reformering av inkomstbeskattningen som beslutades av riksdagen våren 1982 utgör ett centralt inslag i en ekonomisk politik för att återvinna balansen i den svenska ekonomin. Reformen innebär en sänkning av marginalskatterna samtidigt som effekterna av avdragsrätten för underskottsavdragen begränsas. I samband med riksdagsbeslutet 1982 bestämdes den årliga uppräkningsgraden av den s. k. basenheten för åren 1983, 1984 och 1985. Reformen totalfinansieras och genomförs i tre ungefär lika stora etapper. Första etappen 1983 finansierades genom att en allmän löneavgift om 2 % infördes.

Finansutskottet uttalade inför riksdagsbeslutet (FiU 1981/82:6 y) att det är en styrka om en skattereform av den aktuella omfattningen kan genomföras med stöd av en bred parlamentarisk majoritet. Saknas detta stöd är det stor risk, anförde utskottet, att reformen förlorar i trovärdighet och inte får den avsedda ekonomiska stimulanseffekten. Hushåll och företag vågar då inte utgå från att de nya reglerna verkligen skall bli bestående. Utskottet ansåg det vidare värdefullt att skattepolitiken lades fast för flera år framöver. Det är en förutsättning för att hushållen skall kunna planera sin ekonomi och agera på ett rationellt sätt. Utskottet erinrade i sammanhanget om att reformens uppläggning förutsätter att såväl finansieringen som effekterna av marginalskattesänkningen beaktas i avtalsförhandlingarna på arbetsmarknaden. Även i detta avseende torde förutsättningarna bli gynnsammare genom att bred förankring kunnat uppnås, anförde utskottet.

Beträffande finansieringen skrev utskottet att det för centern, folkpartiet och socialdemokraterna hela tiden har stått klart att skattereformen i sin helhet måste finansieras på så sätt att budgetsaldot inte försämras till följd härav. I principöverenskommelsen från 1981 angavs att detta skulle ske genom en höjning av arbetsgivaravgiften eller genom införande av en vidare produktionsfaktorskatt. Kostnaden för reformens första steg täcktes genom att en allmän löneavgift om 2 % infördes 1983.

Denna huvudlinje kvarstår alltjämt som ett finansieringsalternativ.

Beträffande finansieringen av reformens andra steg för år 1984 återkommer nu regeringen i kompletteringspropositionen. Ett centralt inslag i den framtida ekonomiska politiken är åtgärder mot inflationen. Regeringen anför att när det gäller den inhemska inflationsprocessen har betydelsefulla steg i riktning mot en lägre inflationstakt tagits i årets avtalsrörelse. Avtalen innebär bl. a. att lönekostnaderna under 1984 i avsevärt lägre omfattning än under tidigare år kommer att belastas av s. k. överhäng.

Det gäller nu att fortsätta på den inslagna vägen och ytterligare hålla tillbaka kostnadsökningen under kommande år. Finansieringen av skattereformens andra steg – som gäller 1984 – kan i detta sammanhang spela en betydelsefull roll. En höjd arbetsgivaravgift i enlighet med överenskommelsen år 1981 skulle innebära en lönekostnadsstegring med åtminstone 1,5 %.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det andra steget i skattereformen i stället finansieras genom att energiskatterna höjs. Regeringen föreslår således att bensinskatten höjs med 30 öre per liter, att skatten på eldningsolja höjs med 120 kr. per m³, samt att elskatten höjs med 1,2 öre per kWh. Även kilometerskatten bör höjas. Helårseffekterna av detta blir en budgetförstärkning med ca 3,6 miljarder kronor, varvid hänsyn tagits till vissa energipolitiskt motiverade åtgärder.

I partimotionerna från centern (2431) och folkpartiet (2432) står man alltjämt kvar vid att skattereformens andra steg skall genomföras och att det bör finansieras.

I *motion 2435* (vpk) yrkas att skatteöverenskommelsen avseende 1984 rivs upp, dvs. att marginalsattesänkningen inte genomförs som planerat. Mot bakgrund av vad utskottet redovisat om behovet att reformera skattesystemet och med den breda parlamentariska enighet som råder beträffande detta anser utskottet att reformens andra steg 1984 bör genomföras. Utskottet avstyrker således från sina utgångspunkter motsvarande yrkanden i *motion 2435* (vpk). Detta innebär också att utskottet för sin del inte kan tillstyrka vad som anförs i *motion 2418* (m) om inriktning av skattepolitiken.

I *motionerna 2431* (c) och *2432* (fp) anser man att regeringens förslag att avstå från att höja löneavgiften eller införa proms och i stället höja energiskatten på olja och elkraft för att finansiera skattereformens andra etapp är en bättre dellösning av finansieringsfrågan. Regeringens förslag till finansiering av återstoden är man dock tveksam inför. Från centerpartiets

sida kan man inte acceptera förslagen att höja kilometerskatten eller skatten på bensin. Man föreslår i stället att man finansierar återstoden av reformkostnaden genom att slopa avdragsrätten för fackföreningsavgifter. Folkpartiet menar att skillnaden mellan vad höjda skatter på olja och elkraft ger och vad kostnaden för reformen uppgår till bör finansieras genom besparingar. Dessutom menar man att man inte behöver finansiera den del av reformens andra etapp, som innebär sänkt marginalskatt med en procentenhet i intervallen mellan 8 och 12 basenheter och som riksdagen hösten 1982 beslutade skulle genomföras redan i samband med reformens första etapp år 1983. Denna del av reformen finansierades emellertid inte år 1983.

I motion 2432 (fp) föreslås också en justering av basenheten för inkomstskatteskalen redan 1984. Kostnaden för denna åtgärd föreslås delvis finansierad genom att avdragsrätten för fackföreningsavgiften slopas. Även i motion 2431 (c) aviseras ett eventuellt förslag om höjning av basenheten med 200 kr.

Utskottet vill med anledning av förslagen i propositionen och motionerna angående finansiering av skattereformens andra steg år 1984 anföra följande.

Utskottet anser, liksom våren 1982, att det är viktigt att skattepolitiken, liksom politiken i övrigt, utformas med ett så brett parlamentariskt underlag som möjligt. Det är förutsättningen för att enskilda och näringsliv skall kunna få stabila spelregler i fråga om lagar, skatter och avgifter.

Utskottet ser därför med oro på den splittrade bild som framträder mellan propositionen och motionerna beträffande genomförandet av den andra etappen av skattereformeringen. Det vore värdefullt – inte minst för tilltron till möjligheten att klara landet ur den ekonomiska krisen – om ett brett parlamentariskt underlag kunde skapas för de åtgärder som måste vidtas.

Utifrån det statsfinansiella läget och den inriktning som den ekonomiska politiken bör ha ter det sig enligt utskottets mening absolut nödvändigt att genomförandet av skattereformens andra steg totalfinansieras. Det statsfinansiella läget har inte förbättrats sedan riksdagen beslutade om skattereformen, även om de allmänna ekonomiska utsikterna ser ljusare ut nu än för ett år sedan. En ofinansierad inkomstskattesänkning av den nu aktuella omfattningen skulle kunna urholka syftet med devalveringen, nämligen att stärka näringslivets konkurrenskraft och omfördela resurserna till den konkurrensutsatta sektorn. Den ökade efterfrågan som skulle bli följden skulle omedelbart leda till en ökad import och försämra utrikesbalansen.

Enligt utskottets mening bör också den del av skattereformeringen som genomfördes redan 1983, sänkningen av marginalskatten med en procentenhet i intervallen från 8 till 12 basenheter, som beräknas kosta ca 750 milj. kr. finansieras år 1984 som ursprungligen planerades. En motsvarande inkomstförstärkning är således nödvändig och får anses vara en förutsättning för skatteöverenskommelsen 1981. Enligt utskottets mening uppgår således

finansieringsbehovet år 1984 till 3,6 miljarder kronor.

Beträffande finansieringssättet anser utskottet i likhet med regeringen, centerpartiet och folkpartiet att en finansiering av skattereformen 1984 med höjda energiskatter i stället för höjd löneavgift är att föredra. Utskottet ser flera fördelar med denna ändrade finansiering. Genom att löneavgiften inte höjs blir dels de totala ökningarna av arbetskraftskostnaderna mindre, dels så skapar det ett utrymme för att i avtalsförhandlingarna också ge utfallet en fördelningspolitiskt acceptabel profil. För kommuner och landsting innebär det avsevärda lättnader om inte löneavgiften höjs. Möjligheterna till viss expansion och sysselsättningsökning 1984 bör därigenom öka väsentligt.

Utskottet ställer sig mot bakgrund av de fallande internationella oljepri- serna positivt till att energiskatterna höjs på olja. Härigenom bibehålls det starka intresset för oljeersättning och energisparande. Detta bidrar till att på sikt minska vårt oljeberoende och förbättra vår bytesbalans. För att skapa konkurrensneutralitet mellan energislagen tillstyrker utskottet också att elskatten höjs, som regeringen föreslagit. Med dessa förslag till höjningar beräknas statsinkomsterna öka med 2,2 miljarder kronor räknat för helår.

Av skattereformens kostnader för helåret återstår således att finansiera ca 1,4 miljarder kronor. Regeringen föreslår höjd kilometerskatt och höjd skatt på bensin. I motion 2431 (c) föreslås i stället att avdragsrätten för fackföreningsavgifter slopas och i motion 2432 (fp) föreslås som alternativ att besparingar görs.

Avdragsrätten för fackföreningsavgifter infördes 1983 som ett led i strävandena att underlätta för parterna på arbetsmarknaden att träffa avtal på en ansvarsfull nivå. Genom avdragsrätten skapades en beskattningsmäs- sig likställighet mellan arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationsavgif- ter. Enligt vad som nu kan utläsas tycks också avtalen ha slutits på en ansvarsfull nivå. Utskottet ser det därför inte som en lämplig åtgärd att inför 1984 nu avskaffa denna avdragsrätt. Utskottet avstyrker därför från sina utgångspunkter en sådan delfinansiering av skattereformen år 1984.

Förslagen i motion 2432 (fp) innebär enligt utskottets mening att man frånträder överenskommelsen om reformering av skattesystemet redan för 1984 såväl vad gäller innehållet som finansieringen. Den i samband med riksdagsbeslutet om skattereformen uttalade principen, att skatteomlägg- ningen skall totalfinansieras, måste fullföljas. Därvid är det uteslutet att blanda in skilda slag av besparingar varom enighet inte råder. Utgiftsbe- gränsningar av detta slag bör prövas i ett budgetpolitiskt sammanhang, varvid de fördelningspolitiska effekterna kan ses i ett vidare sammanhang och inte kopplas till skatteomläggningen.

De förslag som framläggs i motion 2431 (c) överensstämmer inte i särskilt stor utsträckning med förslagen i motion 2432 (fp). I motion 2431 (c) ligger tyngdpunkten i besparingsförslagen på engångsåtgärder medan i motion 2432 (fp) föreslås nedskärningar av livsmedelssubventioner, hyresrabatter

och statsbidragen till kommunerna.

Mot denna bakgrund anser utskottet att en delfinansiering av skattereformen 1984 med höjd bensin- och kilometerskatt är att föredra framför andra finansieringsalternativ. Bensinpriserna har sänkts kraftigt sedan hösten 1982. En höjning av skatten skulle därför kunna genomföras utan att prisnivån över en längre period drevs upp. De sänkta olje- och bensinpriserna leder till ökad konsumtion, vilket leder till belastning av utrikeshandeln. Utskottet konstaterar att Sverige f. n. tillhör de länder som har de lägsta bensinpriserna i Europa omräknat i svensk valuta. Våra nordiska grannländer har priser som överstiger det svenska literpriset med 90 öre – 110 öre. Utskottet vill med skärpa betona att Sverige med sina betydande bytesbalansproblem inte i längden kan bibehålla Europas nästan lägsta bensinpriser. Höjningen av bensinskatterna som regeringen föreslagit motsvarar endast den sänkning som ägt rum sedan hösten 1982. En höjning av bensinskatten är helt i linje med de energipolitiska ställningstaganden som utskottet vill stödja. Med det anförda vill utskottet framhålla att det inte föreligger några sakliga skäl, vare sig statsfinansiella, stabiliseringspolitiska, skattepolitiska eller energipolitiska, för att motsätta sig regeringens förslag att finansiera skatteomläggningen genom en väl avvägd höjning av energiskatten.

Utskottet anser, som framgått, att det är absolut nödvändigt att finansiera skattereformen år 1984. Skulle skatteutskottet för sin del finna att en höjning av bensinskatten inte vore lämplig måste andra finansieringsvägar anvisas. Med hänsyn till vad utskottet anfört tidigare om breda överenskommelser och behovet av stabila spelregler för hushåll och näringsliv anser utskottet att därvid får mellan de parter som avtalat om skattereformeringen prövas att antingen reducera den redan beslutade skattesänkningen för 1984 eller tillämpa den ursprungligen överenskomna finansieringsvägen medelst arbetsgivaravgift eller proms. En höjd arbetsgivaravgift den 1 januari 1984 är ett sämre alternativ, eftersom den gör det avsevärt svårare att klara det inflationsmål om 4 % som uppsatts i kompletteringspropositionen.

Det bör i sammanhanget uppmärksammas att om full effekt på statsbudgeten av höjda energiskatter skall uppkomma under år 1984 måste höjningarna träda i kraft redan under hösten 1983. Detta synsätt har varit vägledande vid tidigare höjningar av energiskatterna.

Finansieringen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna för 1983/84

I proposition 150 föreslås omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser för att motverka en ytterligare stegring av arbetslösheten (bil. 2 och 3). De sammanlagda kostnaderna härför uppgår till ca 2 750 milj. kr. budgetåret 1983/84. För dessa åtgärder har ca 1 miljard kronor avsatts under posten Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto. Det betyder att för att budgetunderskottet inte skall försämrats ytterligare utöver vad som framgår

av det reviderade budgetförslaget måste återstoden finansieras på annat sätt. För att finansiera dessa insatser föreslås i propositionen att de höjningar som regeringen föreslagit för finansiering av skattereformen tidigareläggs från den 1 januari 1984 till den 1 juli 1983. Därigenom förstärks statsinkomsterna med 1 870 milj. kr. budgetåret 1983/84.

Denna finansiering tillbakavisas helt i motionerna 2418 (m), 2431 (c) och 2432 (fp). I den mån man godtar förslagen till utgiftsökningar menar man att man genom besparingsåtgärder kan bereda utrymme för dessa.

I motion 2435 (vpk) accepteras höjningen av skatten på elkraft. Detta skulle ge drygt 400 milj. kr. för budgetåret. Därutöver föreslås andra finansieringskällor, som utökad el-skatt för industriföretag (motsv. ca 200 milj. kr.), omsättningsskatt på börshandeln, utlandsinvesteringsavgift och en särskild värnskatt, utformad som exempelvis en engångsskatt på stora förmögenheter.

Eftersom man i *motion 2418* (m) i huvudsak avvisar regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiska åtgärder ser man sig inte heller ha anledning att acceptera regeringens förslag till finansiering. Utskottet anser att det är angeläget att vidta de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som regeringen föreslår. Motiven härför utvecklar utskottet i betänkande 1982/83:50. Mot den bakgrunden ser inte utskottet någon anledning att i detta sammanhang närmare gå in på motionärernas ställningstagande till förslagen om höjda energiskatter från den 1 juli 1983.

I *motion 2431* (c) godtas i huvudsak regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För finansieringen hänvisar man till att man framlagt omfattande förslag till besparingar. Som utskottet redovisar närmare i betänkande 1982/83:50 utgör dessa besparingar i allt väsentligt en teknisk budgetavlastning på så sätt att en del av den utlåningsverksamhet som staten bedriver föreslås ske vid sidan av budgeten. Om denna utlåning även i framtiden skall ske på särskilda villkor vid sidan av budgeten, skapar inte en sådan överflyttning ett ökat utrymme för finansiering av budgetunderskottet. Någon reell besparing görs i det fallet inte.

Återstoden av motionärernas förslag till besparingar är av engångskaraktär, varav flera är under övervägande inom regeringskansliet, vilket redan framgår av kompletteringspropositionen. De har en helt annan ekonomisk effekt än höjda energiskatter, som ju innebär en solidarisk medverkan från enskilda individer för att ge arbete åt de arbetslösa. Likviditetsindragningar har en helt annan innebörd. De kan under inga förhållanden genomföras så att de träder i kraft redan i höst.

Frånsett dessa förslag leder motionärernas budgetalternativ till ungefär samma budgetsaldo som regeringens. Beaktar man dessutom att motionärerna inte accepterar de energiskattehöjningar regeringen föreslagit resulterar motionärernas budgetalternativ i ett större underskott än vad regeringen räknar med. Inkomstbortfallet budgetåret 1983/84 torde ligga i storleksord-

ningen 2,2 miljarder kronor. Utskottet kan mot denna bakgrund inte tillstyrka det budgetalternativ motionärerna företräder.

I *motion 2432* (fp) föreslås arbetsmarknadspolitiska åtgärder med en annan inriktning än vad regeringen föreslår. Den totala omslutningen blir emellertid av ungefär samma storleksordning som enligt regeringens förslag. Sammantaget leder motionärernas budgetalternativ till ett lägre underskott än vad regeringen beräknar. En stor del av åtgärderna för återhållsamhet i den offentliga sektorn läggs emellertid på kommunerna. Utskottet har redan i sitt betänkande 1982/83:45 avstyrkt dessa åtgärder. Likaså har riksdagen tidigare avvisat motionärernas förslag till besparingar inom sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, ändrad beräkning av basklopp samt vad gäller statsbidragen för den kommunala barnomsorgen.

Av motionärernas besparingsförslag återstår då endast nedtrappningen av livsmedelssubventionerna och slopande av hyresrabatter. Enligt utskottets mening är det fördelningspolitiskt oacceptabelt att på detta sätt finansiera arbetsmarknadspolitiska insatser med nedskärningar som ensidigt gäller transfereringar till de ekonomiskt sämst ställda grupperna i samhället.

Utskottets slutsats leder till att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste finansieras med höjda energiskatter.

Förslagen till skattehöjningar i *motion 2435* (vpk) är alla av den arten att de inte kan införas inom erforderlig tid. Även om utskottet mot bakgrund av de stegrade omsättningssiffrorna på börshandeln kan ha viss förståelse för tanken att avgiftsbelägga denna handel, måste utskottet konstatera att skatteförslagen i motionen skulle riskera få negativa verkningar i form av bl. a. minskade nyemissioner och under alla omständigheter kräva omfattande utredningsarbete innan de kan genomföras. Den nivå som angetts – 10 % – saknar enligt utskottets mening all realism.

Mot denna bakgrund finner utskottet att förslaget att höja energiskatterna redan från den 1 juli 1983 från utskottets utgångspunkter framstår som den lämpligaste åtgärden för att finansiera de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Skulle skatteutskottet vid sin beredning av skatteförslagen finna att denna höjning eller tidigareläggning inte är lämplig, måste enligt utskottets mening andra finansieringskällor tillgripas. I annat fall blir det finansiella utrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser allvarligt reducerat. Det är enligt utskottets mening oacceptabelt att låta även aldrig så välmotiverade arbetsmarknadspolitiska insatser i nuvarande statsfinansiella läge få leda till ett ytterligare ökat budgetunderskott.

Kortare kredittid för vissa punktskatter

Utskottet har vid flera tillfällen uttalat att en förbättrad kassahållning kan ge väsentliga bidrag i arbetet med att sanera statsfinanserna. De mest spektakulära effekterna är visserligen av engångskaraktär men därigenom minskar upplåningsbehovet och leder till att räntekostnaderna i framtiden blir lägre. Utskottet har i betänkande 1982/83:35 närmare redovisat sin syn på hur dessa åtgärder påverkar staten, företagen och kreditmarknaden.

De nu föreliggande förslagen i kompletteringspropositionen innebär en engångsförstärkning med 1,4 miljarder kronor och minskade räntekostnader med 100 milj. kr.

I *motion 2418* (m) yrkas avslag vad gäller förslagen om kortare kredittid för skatt på malt- och läskedrycker. Enligt utskottets mening är det värdefullt att redovisningsperioderna och betalningsfristerna görs enhetliga för samtliga punktskatter. Avvikelser skapar administrativa svårigheter och försvårar överblickbarheten i uppbördssystemet. Dessutom kan snedvridande effekter uppstå mellan olika sektorer och mellan importörer och producenter.

Utskottet avstyrker för sin del bifall till motion 2418 och tillstyrker propositionens förslag.

Stockholm den 24 maj 1983

På finansutskottets vägnar

ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Rolf Wirtén (fp), Lars Tobisson (m), Paul Jansson (s), Per-Axel Nilsson (s), Lennart Blom (m), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rängård (c), Torsten Karlsson (s), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Carl-Henrik Hermansson (vpk) och Britta Hammarbacken (c).

Avvikande meningar

1. Lars Tobisson, Lennart Blom, Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Regeringen redovisar" och på s. 9 slutar med "propositionens förslag" bort lyda:

Priserna på olja och bensin har i producentledet fallit med ca 15 procent det senaste halvåret. För de svenska konsumenterna har utgiftsminskningen blivit av betydligt mindre omfattning till följd av att energipriserna till stor del utgörs av skatter och kostnader som ej fallit i pris.

Huvudförklaringen till det fallande råoljepriset är den låga efterfrågan från industriländerna. Den djupa konjunktursvackan i västvärlden gjorde

det omöjligt för OPEC att vidmakthålla sin tidigare prisnivå. Det är emellertid knappast att vänta att oljepriserna skall fortsätta falla i en uppåtgående konjunktur.

Finansiering av skatteomläggningens andra steg 1984

Moderata samlingspartiet har alltid motsatt sig tanken att en marginalskattesänkning måste finansieras med en lika stor höjning av andra skatter. Det var en av våra främsta invändningar mot skatteuppgörelsen 1981 mellan (s), (c) och (fp).

Det finns flera skäl till att inte finansiera andra steget i skatteomläggningen med energiskattehöjningar. För det första är inflationen i Sverige – som en följd av devalveringen – dubbelt så hög som i våra viktigaste konkurrentländer. Om vi genom ökade skatter höjer våra energipriser medan andra länder drar nytta av det fallande oljepriset, ökar skillnaderna ytterligare. Höjda energiskatter motverkar direkt möjligheten att få ned inflationstakten och försämrar därigenom vår internationella konkurrenskraft.

För det andra leder regeringens politik till kraftiga reallöneförsämringar i år. Reallönesänkningen blir ännu större om energiskatterna höjs. Utrymmet för privat konsumtion blir mindre, vilket i sin tur påverkar sysselsättningen negativt.

Sveriges statsfinansiella situation och vikten av att hålla nere budgetunderskottet i en uppåtgående konjunktur gör det nödvändigt att totalfinansiera skatteomläggningen. Vi anser att besparingar är det enda finansieringssätt som är försvarbart i nuvarande samhällsekonomiska läge. Det finansieringssätt som angivits i motion 2417 innebär en total finansiering av den i denna motion föreslagna marginalskattesänkningen, samtidigt som budgetunderskottet reduceras med nästan 14 miljarder kr. Regeringens förslag till skatteomläggning innebär däremot att inflationen tillåts öka det reala skatteuttaget med drygt 2 miljarder kr. för 1984.

Finansiering av de arbetsmarknadspolitiska insatserna för 1983/84

I proposition 150 föreslås att energiskatterna höjs redan den 1 juli i år med motiveringen att det då är möjligt att finansiera vissa arbetsmarknadspolitiska insatser. Detta innebär – som påpekas i motion 2417 – ingenting annat än ytterligare utslagning av riktiga jobb till förmån för konstlad sysselsättning i AMS regi. Höjda skatter innebär att den privata efterfrågan minskar, vilket dämpar produktion och sysselsättning. Energiskattehöjningen medför dessutom höjda kostnader och försämrad konkurrenskraft för svenskt näringsliv, vilket även det påverkar sysselsättningen negativt.

Mot denna bakgrund finner vi det olämpligt att höja energiskatterna för att finansiera ytterligare AMS-utgifter.

Kortare kredittid för vissa punktskatter

Vi har i princip ingenting att invända mot att staten vidtar s. k. kassahållningsåtgärder i syfte att ta bort omotiverade likviditets- och ränteförmåner för dem som skall göra inbetalningar till staten. Vi godtar därför förslaget till förkortad kredittid för tobaksskatten och vin- och spritskatterna. De skattskyldiga kommer av allt att döma inte att utsättas för någon avgörande likviditetspåfrestning.

En förkortad kredittid för malt- och läskedrycker skulle däremot innebära att en avsevärd del av redovisningsperiodens fakturabelopp ännu inte betalats till den skattskyldige, och att denne därför skulle få förskottera skatten. Risken för en allvarlig likviditetspåfrestning på framför allt landets mindre bryggeriföretag är uppenbar om kredittiden förkortas i enlighet med regeringens förslag. Vi avstyrker därför denna del av förslaget.

2. Rolf Wirtén (fp), Nils Åsling (c) och Britta Hammarbacken (c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Regeringen redovisar" och på s. 8 slutar med "ökat budgetunderskott" bort lyda:

Trots en internationell konjunkturuppgång och en stor devalvering, som i sig medfört att Sveriges inflation ökat samtidigt som inflationen i resten av Västvärlden minskat, är såväl arbetslösheten som ungdomsarbetslösheten månad för månad högre än motsvarande månader för ett år sedan.

Tabell

	febr 83	febr 82	mars 83	mars 82	april 83	april 82
Arbetslöshet, totalt						
(tusental)	155	135	149	124	122	112
%	3,6	3,1	3,4	2,9	2,8	2,6
Ungdomsar- betslöshet (16-24 år)						
(tusental)	49	45	47	41	39	36
%	7,6	6,9	7,3	6,4	6,1	5,6

Budgetsaldot för 1983/84 innebär en klar försämring jämfört med mittenregeringens budgetpolitik. För 1981/82 motsvarade budgetunderskottet 11,4 % av BNP, medan det för 1983/84 blir 12,5 %. Att socialdemokraterna drivit upp budgetunderskottet till rekordsiffran 14 % av BNP under det mellanliggande budgetåret 1982/83 förändrar inte detta faktum.

Med utgångspunkt i dessa ställningstaganden övergår utskottet till att redovisa sin syn på de framlagda skatteförslagen i kompletteringspropositionen och de i samband därmed väckta motionerna.

Skattereformens andra steg

Den reformering av inkomstbeskattningen som beslutades av riksdagen våren 1982 utgör ett centralt inslag i en ekonomisk politik för att återvinna balansen i den svenska ekonomin. Reformen innebär en sänkning av marginalskatterna samtidigt som effekterna av avdragsrätten för underskottsavdragen begränsas. I samband med riksdagsbeslutet 1982 bestämdes den årliga uppräkningsgraden av den s. k. basenheten för åren 1983, 1984 och 1985. Reformen totalfinansieras och genomförs i tre ungefär lika stora etapper. Första etappen 1983 finansierades genom att en allmän löneavgift om 2 % infördes.

Finansutskottet uttalade inför riksdagsbeslutet (FiU 1981/82:6 y) att det är en styrka om en skattereform av den aktuella omfattningen kan genomföras med stöd av en bred parlamentarisk majoritet. Saknas detta stöd är det stor risk, anförde utskottet, att reformen förlorar i trovärdighet och inte får den avsedda ekonomiska stimulanseffekten.

Utskottet beklagar mot bakgrund av detta att socialdemokraterna i höstas, i stället för att göra upp med centern och folkpartiet om de förändringar i reformen som devalveringen föranledde, valde att med stöd av vpk utforma vissa förändringar i uppgörelsen samt införa avdragsrätt för fackföreningsavgifter, ett skattepolitiskt inslag som på inget sätt ingick i uppgörelsen.

Beträffande finansieringen av reformens andra steg delar utskottet regeringens mening att det bör totalfinansieras och att en höjning av vissa energiskatter är ett bättre alternativ än en höjning av arbetsgivaravgifterna eller införande av proms.

Regeringen föreslår att bensinskatten höjs med 30 öre per liter, att skatten på eldningsolja höjs med 120 kr per m³, samt att elskatten höjs med 1,2 öre per kWh. Även kilometerskatten bör enligt regeringen höjas.

Utskottet anser att man vid utformningen av energiskatter och avgifter på energiområdet måste ta hänsyn till vilka möjligheter de enskilda konsumenterna har att påverka sin energianvändning och val av energislag. Detta innebär att skatter och avgifter i första hand bör belasta importerade, miljöstörande energislag för vilka det finns rimliga alternativ tillgängliga. I dag finns det för flertalet bilister inte något rimligt alternativ till bensin eller dieselloja. Bensinskatten har också regionalpolitiskt olämpliga effekter. Därför avvisar utskottet höjningen av bensinskatt och kilometerskatt.

Däremot godtar utskottet förslaget att reformen skall delfinansieras genom höjning av oljeskatten från 1 januari 1984.

För att skapa konkurrensneutralitet mellan energislagen tillstyrker utskottet också att elskatten höjs från samma datum.

Återstående finansieringsbehov kan enligt utskottet klaras inom ramen för de besparingar som anvisats i centerns och folkpartiets motioner. Vi vill därvid särskilt peka på det i bada motionerna framförda förslaget om borttagande av avdragsrätten för fackföreningsavgiften.

I motion 2435 (vpk) yrkas att skatteöverenskommelsen avseende 1984 rivs

upp, dvs. att marginalsattesänkningen inte genomförs som planerat. Mot bakgrund av vad utskottet redovisat om behovet att reformera skattesystemet och med den breda parlamentariska enighet som råder beträffande detta anser utskottet att reformens andra steg 1984 bör genomföras. Utskottet avstyrker således från sina utgångspunkter motsvarande yrkanden i motion 2435 (vpk). Detta innebär också att utskottet för sin del inte kan tillstyrka vad som anförs i motion 2418 om inriktning av skattepolitiken.

Finansiering av de arbetsmarknadspolitiska insatserna för 1983/84

Mot bakgrund av vad som anförts i inledningen om det jämfört med för ett år sedan försämrade sysselsättningsläget, anser utskottet att ytterligare åtgärder på det arbetsmarknadspolitiska området erfordras. Utskottet avvisar därför inriktningen i motion 2417 (m).

Med den mer återhållsamma utgiftspolitik som förordas i centerns (2431) och folkpartiets (2432) motioner finns budgetutrymme för att finansiera de nödvändiga insatserna mot arbetslösheten utan att skattehöjningar behöver tillgripas. Utskottet anser också att skattehöjningar i nuvarande läge skulle motverka den önskade ekonomiska utvecklingen.

Utskottet avvisar mot bakgrund härav regeringens förslag om höjningar av skatterna på bensin, olja och el från 1 juli 1983.

Utskottet avvisar av samma skäl även förslagen i motion 2435 (vpk) om omsättningsskatt på börshandeln, utlandsinvesteringsavgift och särskild värnsskatt.

3. Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Regeringen redovisar" och på s. 8 slutar med "ökat budgetunderskott" bort lyda:

Kampen mot arbetslösheten är nu den centrala uppgiften för den ekonomiska politiken. I detta läge måste det betecknas som ansvarslost att reducera statens intäkter genom fullföljandet av en skattereform som främst gynnar höginkomsttagarna. Riksdagen bör besluta att den statliga inkomstskatten icke sänkes under 1983. Detta skulle innebära en inkomstförstärkning för statskassan jämfört med regeringens förslag med drygt 3 miljarder kronor. Det blir då heller icke nödvändigt att höja olika energiskatter under 1984 för att finansiera ett fullföljande av inkomstskattereformen.

Utskottet anser också att förslagen om höjningar av skatterna på olja och bensin är betänkliga från andra synpunkter. Såsom dessa förslag är konstruerade innebär de att hyresgäster, konsumenter, glesbygdsbor och andra personer med långa arbetsresor genom fördyrade kostnader för hyror och transporter kommer att få betala en skattereform som mest gynnar de rika. Detta är en omfördelningspolitik som inte kan godtas.

För att möjliggöra en offensiv mot arbetslösheten behövs det vissa inkomstförstärkningar för statskassan utöver de tre miljarder som inbesparas genom att skattereformens andra steg inte fullföljes. Utskottet anser att den i motion 2435 framförda tanken om en särskild värnskatt för kampen mot arbetslösheten bör prövas av skatteutskottet. Denna skatt kan få formen av en engångsskatt på stora förmögenheter, men också utformas på annat vis, t. ex. såsom ett tidsbegränsat förhöjt uttag av den statliga skatten på inkomster, förmögenheter, arv och gåvor. Även de i motion 2435 framförda förslagen om en omsättningsskatt på börshandeln och en särskild utlandsinvesteringsavgift finner utskottet realistiska och välbetänkta. De står i full överensstämmelse med de mål som bör gälla för den ekonomiska politiken. Denna skatt resp. avgift kan genomföras från halvårsskiftet 1983. Starka energipolitiska skäl talar för en höjning av elskatten. Utskottet kan tillstyrka vad som härvidlag föreslagits i propositionen. Emellertid ser utskottet ingen anledning att undanta industrin från denna höjning. All skatt på el-energi bör höjas med 1,2 öre per Kwh.

Av det sagda framgår att utskottet inte kan tillstyrka bifall till vare sig propositionen i berörda delar eller de med anledning av denna väckta motionerna från de borgerliga partierna.